

PÁZMÁNY csak a nevét vette fel a pozsony-püspöki papnak. Hihető-e, hogy PÁZMÁNY pusztá cégérül egy nem egészen feddhetetlen papjának a neve alá rejtőzött volna éppen egy protestánsokat támadó vitairatában! Van ezenkívül a pozsony-püspöki plébánia anyakönyvében egy 1731-ből való adat: „Nomina parochorum ex antiquo libro Ecclesiae huc transumpta“ címmel, amelyben ott van „Stephanus Szallay 1630, qui defendit scripta Petri Pázmány adversus quendam predicantem Varadiensem“. Ennek azonban STRIPSKY semmiféle bizonyító erőt nem tulajdonít, mivel késői bejegyzésről van szó. Holott egyáltalán nem valószínű, hogy ezen értesülés légbőlkapott lenne. A stílusra való hivatkozás sem elég meggyőző PÁZMÁNY szerzősége mellett, mert hiszen vitatkozó modorával egész iskolát teremtett a katolikus papok táborában.

Az itt előadottak kétségtelenül nem elégségesek annak biztos eldöntésére, hogy a *Várad Orvoslása* és az *Okok, nem okok* szerzőjét feltétlenül SALLAIban lássuk, bár a bécsi Pazmaneum 1681. évi katalógusa még három, címük szerint is leírt és tudtommal eddig még meg nem vizsgált munkát említ SALLAI neve alatt, melyekből arra lehetne következtetni, hogy a pozsony-püspöki plébános író ember volt (SZABÓ KÁROLY, amint a RMK I. 595. jegyzetéből kitűnik, ismerte ezen adatot, de külön tételként egyik művet sem vette fel munkájában), mégis e megfontolások arra készítenek, hogy STRIPSKY állítását bizonyos óvatossággal kezeljük. PÁZMÁNY szerzősége a *Várad Orvoslását* és az Egyetemi Nyomda csinos kiállításában most kiadott könyvecskét illetőleg egyáltalán nem látszik oly kétséget kizáróan bizonyítotttnak az *Okok, nem okok* alapján, mint ahogy azt STRIPSKY hinni szeretné.

VARJAS BÉLA.

Horváth Konstantin: Az „Egyházi Értekezések és Tudósítások“ (az első magyar kat. teol. folyóirat) története. 1820—1824. Versegly Ferenc és Horváth János levelezése. 1819—1822. Veszprém 1937. Egyházmegyei könyvnyomda. VIII, 100, 356 l. 4°.

A magyar folyóirat- és hírlapirodalom története inkább összefoglaló jellegű munkákban számolt be időszaki sajtónkról. Monografikus földolgozásunk alig akad. Érthető örömmel üdvözljük tehát HORVÁTH KONSTANTIN mintaszerű tanulmányát az első magyar katolikus teológiai folyóirat történetéről. A kiadvány, amint azt már a címe is jelzi, két részre oszlik. Az elsőben a szerző eredeti kutatásai alapján fölvezolja a folyóirat megalakulásának körülményeit, ismerteti tartalmát és rámutat azokra a személyi és tárgyi kapcsolatokra, amelyek nélkül a kiadvány másik részét alig érthetnénk meg. A második rész-

ben u. i. VERSEGHY és HORVÁTH JÁNOS, illetőleg az ő körüknek a folyóiratra vonatkozó rendkívül érdekes levelezését teszi közzé. A levelek rávilágítanak azokra a szellemi áramlatokra, amelyek az úgynevezett reformkorszak küszöbén foglalkoztatták a magyar katolikus papságot. II. József és Napoleon árnya, a jozefinizmus és a háborúk lidércnyomása már tűnőben van, s HORVÁTH JÁNOS kanonok, a későbbi székesfejérvári püspök, egész tudatossággal fogalmazza meg a teendőket: „... a' *Nyelv* a' nemzetiségnek egyik kútfeje, 's a' *Biblia*, a' tisztább ősmerekekforrása...“ Nemzeti és vallásos szempontok egyaránt vezérlik őt és hű munkatársát, VERSEGHYt. S mert VERSEGHYnek oly jelentős szerep jutott a vállalkozásban, irodalomtörténetírásunk nagy haszonnal forgathatja szintén e kiadványt. De nem egy meglepő mozzanatra bukkanunk a levelek olvasásakor, akár a kor társadalmi, felekezeti viszonyait vizsgáljuk, akár más művelődéstörténeti jelenségét vagy intézményét (például a Magyar Nemzeti Múzeumot) tekintjük. Ez természetes is, hiszen nagyműveltségű emberek írták ezeket a leveleket, s őszinteségüket igaz barátság biztosította.

A nagyértékű levelezést a zirci apátság levéltárából betűhíven közölte HORVÁTH KONSTANTIN, s így minden igényt kielégít. Vitatható a kiadásban követett beosztás, t. i. hogy külön adta VERSEGHY, külön HORVÁTH és a többiek leveleit, bár ennek is megvan az előnye.

CLAUSER MIHÁLY.

A német közkönyvtárak közös katalógusa. (*Der Deutsche Gesamtkatalog*). A porosz közkönyvtárak közös katalógusa, a *Preussischer Gesamtkatalog* 1930-tól 1935-ig nyolc kötetben tárta elénk a porosz közkönyvtárakban levő 1930. január 1. előtt nyomtatott könyvek jegyzékét. E nyolc kötet csak az *A* betűvel kezdődő címszókat tartalmazza. Az új német központosító törekvések hatására a birodalmi kultuszminiszter 1935. május 22-én kiadott rendelete a porosz katalógust folytató köteteiben a *B* betűvel kezdődőleg a német könyvtárak közös katalógusává bővítette és megbízta a berlini Állami Könyvtárt a vállalat további szerkesztésével. Már a porosz katalógus sem szorított közot csupán a porosz közkönyvtárak anyagára, hanem a bécsi Nemzeti Könyvtár és a müncheni Bajor Állami Könyvtár könyvállományát is fölvette. A kibővített katalógusban a résztvevő könyvtárak száma 18-ról a csatlakozó németországi és ausztriai könyvtárakkal 103-ra növekedett s így a 35 millió kötetten felüli anyagról beszámoló *Deutscher Gesamtkatalog* bizvást tekintethető az egész német könyvkultúra hatalmas seregszempléjének.